

RAPPORT SANERING ASBESTCEMENT DAKEN

OOK NIETS DOEN GEEFT VEEL KOSTEN

Remi Poppe
Nico Schouten
Patrick van Lunteren

RAPPORT SANERING ASBESTCEMENT DAKEN

OOK NIETS DOEN GEEFT VEEL KOSTEN

Remi Poppe - Tweede Kamerlid
Nico Schouten - medewerker Wetenschappelijk Bureau
Patrick van Lunteren - Fractiemedewerker Milieu

SANERING ASBESTCEMENT DAKEN

INHOUDSOPGAVE

Inleiding	7
Hoofdstuk 1 Calamiteiten	11
Hoofdstuk 2 Kosten van calamiteiten	21
Hoofdstuk 3 Verzekeringen, aansprakelijkheid, kosten	25
Hoofdstuk 4 Preventieve sanering en zonnedaken	31
Conclusie	35
Bijlage 1: Motie van het Lid Poppe c.s. 20 april 2009	39
Bijlage 2: voorbeelden van kostenberekening	43

SANERING ASBESTCEMENT DAKEN

INLEIDING

In februari 2008 overhandigde SP Tweede Kamerlid Remi Poppe het SP-rapport 'Help asbest het dak af' aan minister Cramer. In dit rapport deed de SP een aantal aanbevelingen: 1. Meer voorlichting en onderzoek, 2. Inventarisatie en verplichte sanering van asbest in publieke gebouwen door gemeenten, 3. Verplichte vervanging van asbestdaken, en 4. Zoek samen met gemeenten en waterschappen naar een oplossing voor het verwijderen van asbestdaken gecombineerd met de plaatsing van zonnepanelen of zonneboilers. De minister ontving het rapport welwillend en zegde toe de aanbevelingen ter harte te nemen. Daar zagen we in de praktijk weinig van terug. Haar reactie komt er in het kort op neer dat ze vanwege de hoge kosten voor sanering geen prioriteit wilde geven aan het preventief saneren van asbestcement daken.

De minister vond de verantwoording voor haar standpunt in het TNO-rapport¹ waarin de wereldwijde onderzoeken naar de risico's van vrijkomend asbest van daken zijn samengevat. De risico's zijn verwaarloosbaar meldt TNO. Met goede voorlichting aan burgers en duidelijke protocollen voor slopers denkt de minister de veiligheid te kunnen waarborgen. Dit was voor andere partijen in de Kamer, die het SP-standpunt in eerste instantie van harte ondersteunden, voldoende. Voor Poppe is het antwoord van de minister echter te mager.

De minister heeft volgens de SP het TNO-rapport erg selectief gelezen. In hetzelfde rapport staat namelijk dat de asbestcement daken in Nederland minstens 15 jaar oud zijn en matig tot ernstig verweerd. Jaarlijks komen er volgens Duitse onderzoekers tot 3 gram vezels per m² dak ouder dan 40 jaar vrij. Dat is voor een Nederlandse boerenschuur met een gemiddeld dakoppervlak van 1.000 m² dus omgerekend 3 kilo asbestvezel per jaar. Voor een dak van ongeveer 20 jaar oud is 1 gram per m² het uitgangspunt. Het gezondheids-

¹ Jan Tempelman en Peter Tromp, *Oriënterend onderzoek naar de verspreiding van asbestvezels in het milieu vanuit verweerde asbest cement daken*, Rapportnummer : TR 2007/420, 28 november 2007

SANERING ASBESTCEMENT DAKEN

risico van asbest bestaat uit het feit dat de asbestvezel eenvoudig splitst tot nanoformaat. Dit formaat vezels passeert gemakkelijk de slijmvliezen van de mensen en om zich vast te zetten in de longen. Drie kilogram asbest betekent een groot gezondheidsrisico van miljoenen zeer kleine, risicovolle, asbestvezels. Veel daarvan spoelt weg via de dakgoot. De rest verwaait of wordt vastgehouden door mosgroei. In droge perioden laat het mos echter los en verspreidt het asbest zich alsnog in het milieu. Omdat asbest al bij zeer lage concentraties zeer schadelijk kan zijn –een vezel kan in feite al dodelijk zijn- is dit wat de SP betreft niet zomaar verwaarloosbaar te noemen.

Zeker niet als we de conclusie uit het historisch onderzoek 'Asbest in kaart' uit 2005 in herinnering roepen. Daarin werd geconcludeerd dat we er van uit moeten gaan dat elke boerderij in Nederland minimaal één asbestcement dak heeft. Dan hebben we het landelijk over een totaal van miljoenen vierkante meters. En dus ook jaarlijks over vele duizenden kilo's aan asbestvezel die vrij in het milieu komen. Ter illustratie, bij onze oosterburen in Duitsland wordt uitgegaan van 2.000 ton asbestvezels die jaarlijks vrij komen van de in totaal 1 miljard m² asbestcement dak. De gezondheidsraad zal komend najaar advies uitbrengen over de normen voor asbest. Uit het conceptadvies dat juli 2009 verscheen blijkt dat de norm, wat de gezondheidsraad betreft, flink zal moeten worden aangescherpt. Van 100.000 vezels per kubieke meter naar 1.800 vezels per kubieke meter. Epidemioloog Lex Burdorf, betrokken bij het opstellen van het advies, waarschuwt in het vakblad *Boerderij* van 14 juli 2009 (no. 41) dat juist boeren met asbestcement daken een verhoogd risico lopen.

Jaarlijks gaan 800 mensen dood aan asbest gerelateerde vormen van ziekten, als mesothelioom en asbestose. Dat zijn er meer dan vorig jaar in het verkeer. Tot een aantal jaar geleden waren dit vooral werknemers die tijdens hun werk blootgesteld waren aan asbest. Een groeiend percentage slachtoffers heeft de ziekte tegenwoordig opgelopen door asbest dat vrijkomt in het milieu.

Ook het kostenargument is niet houdbaar. Het SP-rapport wees in 2008 ook op calamiteiten waarbij asbest vrij komt, in het bijzonder bij branden. Dan staan ineens veel mensen bloot aan asbest en moeten veel maatregelen worden genomen om dit risico te beperken.

In dat rapport was nog geen beeld geschetst van de kosten die de calamiteiten met zich meebrengen. Kosten die ook moeten worden meegewogen als door de minister aan de financiële kanten van het probleem een zwaar gewicht wordt toegekend.

Op verzoek van Remi Poppe heeft het Wetenschappelijk Bureau van de SP dit onderzoek gedaan om de kosten bij calamiteiten in beeld te krijgen. Het totale beeld van kosten van asbestbranden en calamiteiten fluctueert van jaar tot jaar door het aantal calamiteiten dat plaats vindt en de ernst daarvan. Om een indicatie

te krijgen van de gemiddelde kosten is navraag gedaan bij gemeenten, verzekeringen en asbestverwijderaars. Zij hebben naar aanleiding van enkele grote en een aantal kleine of kleinere calamiteiten informatie verstrekt, die een beeld geeft van de kosten die kunnen optreden.

De hoogte van de kosten van sanering na een calamiteit hangt heel sterk af van de verspreiding van het asbest en de bebouwingsgraad van de omgeving. Vaak zijn brandweer en gemeente als eerste bij de brand en dragen zij ook zorg voor het opruimen van het vrijgekomen asbest. Voor zover de eigenaar aansprakelijk gesteld kan worden zullen de kosten bij hem of haar gedeclareerd worden. Het komt echter vaak voor dat men niet goed is verzekerd tegen het vrijkomen van asbest en dat dan alsnog de gemeenschap voor de kosten opdraait. Een schadeverzekering is namelijk duurder als rekening moet worden gehouden met asbest. Ook op deze aspecten wordt in dit rapport nader ingegaan.

Ook gebeurt het nogal eens dat gemeenten veel werk moeten verzetten om zaken goed te organiseren. Die personeelskosten zijn verborgen kosten die voor eigen rekening zijn, maar eigenlijk ook bij de totale kosten gerekend moeten worden. Net als de kosten voor een rechtsgang bij schadeverhaal. Die lopen in veel gevallen in de tonnen. In het rapport zijn vier voorbeelden opgenomen waarbij de juridische strijd om kostenverhaal zelfs in de tonnen euro's liep.

De kosten die gemaakt worden voor het asbestvrij maken van de publieke ruimte komen als gevolg van jurisprudentie tot nu toe voor rekening van de betrokken gemeente.

In het eerste hoofdstuk staat een aantal voorbeelden van calamiteiten met een korte beschrijving van de gebeurtenissen.

In hoofdstuk 2 kijken we naar de (bekende) kosten van calamiteiten en in hoofdstuk 3 wordt een aantal aspecten nader bekeken, zoals verzekeringen, juridische conflicten, voorzorgsmaatregelen, niet verhaalbare kosten.

In hoofdstuk 4 wordt nader ingegaan op de mogelijkheden en kosten van preventieve sanering.

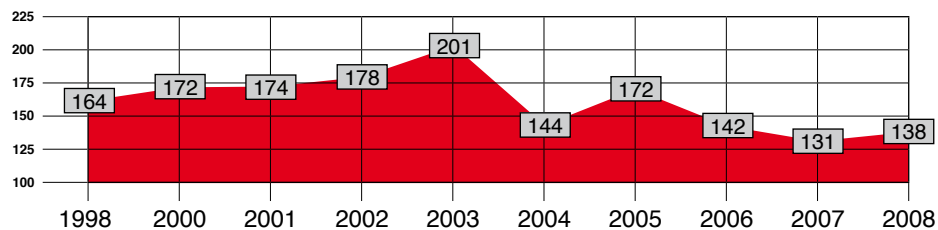
In de conclusie vatten we de eerdere hoofdstukken samen en doen we aanbevelingen voor beleid.

SANERING ASBESTCEMENT DAKEN

HOOFDSTUK 1 CALAMITEITEN

Het CBS (Centraal Bureau voor de Statistiek) houdt bij hoeveel branden er jaarlijks zijn en hoeveel schade deze opleveren. Maar het houdt geen rekening met de extra kosten die een gevolg zijn van de aanwezigheid van asbest. De stichting Salvage² houdt bij hoe vaak zij is betrokken bij asbestbranden, maar een woordvoerder meldt dat er ook asbestbranden kunnen zijn waar ze niet bij betrokken is. Waarschijnlijk zijn dat er vrij weinig omdat de brandweer al gauw een brand opschaalt als er een vermoeden is dat asbest vrij komt. En dan wordt altijd Salvage ingeschakeld.

Onderstaande grafiek laat zien hoeveel geregistreerde asbestbranden er in de afgelopen jaren zijn geweest.

² "Persoonlijke hulpverlening, maximale schadebeperking en zaakwaarneming namens brandverzekeraars na een brand zijn de doelstellingen van de landelijke organisatie de Stichting Salvage." zie <http://www.stichtingsalvage.nl/>.

SANERING ASBESTCEMENT DAKEN

Aantal Salvagemeldingen met asbest

Dit onderzoek heeft zich beperkt tot calamiteiten met asbestcement daken omdat die het grootste risico voor de omgeving met zich meebrengen. Voorop staat daarbij de verwerking waardoor asbestdeeltjes losraken en kunnen verwaaien. Dit geldt voor ieder asbestcement dak. Zeker in Nederland waar sinds 1994 geen nieuw asbestcement dak meer is neergelegd. Alle daken zijn dus minstens 15 jaar oud en beginnen te verwerken. De meeste daken zijn uiteraard veel ouder en dateren uit de jaren 50 en 60. De verwerking op die daken is al ver gevorderd. Schattingen van TNO op basis van internationale onderzoeken gaan uit van gemiddeld 3 gram vezels per m² per jaar.

Bij calamiteiten bestaat ook nog een extra risico omdat het asbest op daken dan verspreid raakt door explosies, branden, stormen of windhozen.

De hierna volgende informatie komt vooral van ambtenaren die deze via de telefoon of een e-mail hebben verstrekt. Andere bronnen zijn asbestsaneerders en verzekeraars. De volgorde van weergave is willekeurig.

Rijssen-Holten

Op 17 juli 2006 was er een brand in een bedrijfspand op het industrieterrein Plaatslagen in Rijssen. In het pand waren vijf bedrijven gevestigd. Op het dak lag ongeveer 3.575 m² asbest cementplaten. Door de brand werd het asbest verspreid over een groot deel van het industrieterrein. Hierdoor waren ongeveer 25 bedrijven enkele dagen niet toegankelijk. De opdracht tot sanering van het gebied kwam door bestuursdwang van de gemeente. Maar een aantal gedupeerde bedrijven regelde ook zelf sanering om sneller toegankelijk te kunnen zijn.

Er is enig geharrewar geweest over de verantwoordelijkheid voor diverse kosten, waardoor betaling traag op gang kwam en er ook rentekosten ontstonden. De gemeente heeft op 26 juni 2007 besloten een coulanceregeling voor gedupeerde bedrijven in te stellen. In een presentatie op een symposium van de Kamer van Koophandel Oost-Nederland op 23 juni 2008 kwam het volgende overzicht over de gemaakte kosten door gemeente en bedrijven.

Saneringkosten

Kosten voor gemeente:	
saneringskosten openbare ruimte	€ 435.000
coulanceregeling	€ 185.000
Totaal voor gemeente Rijssen-Holten:	€ 620.000
Kosten voor ondernemers	
(na aftrek coulanceregeling):	€ 480.000
Totaal voor bedrijven en gemeente:	€ 1.100.000

Overzicht van de gemaakte uren door de gemeente:	
Uren inzet binnendienst:	1.300 uur
Uren inzet buitendienst:	250 uur
Totaal aan inzet uren gemeente:	1.550 uur

in deze uren zit de hele afhandeling van de brand, met inbegrip van latere bestuurlijke en juridische activiteiten. Het zijn arbeidskosten die niet in de saneringskosten zijn inbegrepen.

Vroomshoop (gemeente Twenterand)

Op 13 januari 2008 ontstond een grote brand in een kunststoffabriek die oversloeg op een oude leegstaande tennishal vol asbest in het dak en in de wanden. Niet bekend is hoeveel, daar een onbekend deel van de oorspronkelijk 3.430 m² asbestcement platen in 1999 was vervangen. In het dak zat 700 à 800 m² platen. Door de harde wind woei veel asbest mee dat neerkwam op huizen, straten en auto's. De bewoners van ruim 500 woningen werd aangeraden binnen te blijven; de straten werden afgezet. Met de auto mocht men alleen weg als die eerst afgespoeld was. Ook het treinverkeer tussen Almelo en Mariënberg werd korte tijd stilgelegd omdat asbest op het spoor was terechtgekomen en door het verkeer opnieuw zou kunnen opwaaien.

Kosten voor de gemeente Twenterand in 2008	
€ 272.500	aan derden (asbestsaneringsbedrijf, advocatenkantoor, bewakingsbedrijf etc.).
€ 78.600	aan kosten eigen personeel. Deze kosten lopen nog licht op doordat juristen er nog steeds mee bezig zijn.
€ 351.100	Totaal

Bij de kosten voor eigen personeel ging het om 1.755,5 uur aan geregistreerde ambtelijke uren in 2008. De gemeente probeert de kosten voor sanering nog te verhalen. De zaak ligt ter behandeling bij de Raad van State. De gemeente had 'spoedeisende bestuursdwang' toegepast, waartegen de eigenaar bezwaar heeft gemaakt omdat hem niet de tijd was gegeven zelf de schoonmaak te regelen. Er zijn ook kosten geweest voor andere betrokkenen, zowel de eigenaar van de tennishal als bewoners, voor

SANERING ASBESTCEMENT DAKEN

zover zij de kosten niet konden verhalen op de eigenaar of op de eigen verzekeraar. Hier is geen overzicht van beschikbaar.

Papendrecht

In de nacht van 26 op 27 juli 2008 ontstond een brand in tenniscentrum Oostpolder. Hierbij kwamen van het dak stukjes asbestcement vrij evenals stukken daarop gelegen isolatiemateriaal. Het asbestcement waaide op de naastgelegen weg N3 en in een deel van de wijk Middenpolder.

Rijkswaterstaat regelt de schoonmaak van de bermen langs de N3. De gemeente regelt in overleg met de eigenaar van de tennishal de schoonmaak van de wijk.

In de Najaarsnota van 2008 wordt gemeld dat aan kosten in verband met de opruimwerkzaamheden reeds circa € 400.000 is uitgegeven en dat verwacht wordt dat de totale kosten op circa € 800.000 zullen uitkomen.

Onduidelijk is hoeveel hiervan verhaald kan worden. De gemeente vormt daarom een voorziening van 50 % in de kosten voor het geval er kosten niet verhaalbaar zijn.

Er is nog geen overzicht van het aantal uren werk dat de gemeente aan de zaak heeft gehad.

Extra schade kwam er ook voor de naastgelegen dansschool, die door de bluswerkzaamheden drijfmat en beschadigd werd. Vanwege de aanwezigheid van asbest konden pas twee weken na de brand schoonmaakwerkzaamheden beginnen en ventilatoren worden aangezet om het gebouw vochtvrij te maken. Een deel van de schade is voor de verzekeraar.

Sint Maartensbrug (gemeente Zijpe)

Op 2 augustus 2008 brandde een schuur af van een bollenbedrijf, waarbij asbest verspreid raakte. Bewoners van nabijgelegen woningen en vakantiehuizen werden enkele dagen elders ondergebracht totdat het asbest was opgeruimd. Dit kostte de gemeente € 2.062,47. De onderzoeken naar de verspreiding en het opruimen kostten respectievelijk € 1.933,75 en € 2.564,15. In totaal beliepen de kosten voor de gemeente dus € 6.560,37.

Daarnaast is er bij benadering minstens 120 uur werk geweest voor ambtenaren.

Thesinge (gemeente Ten Boer)

Bij een brand op 20 augustus 2008 in een boerderij en twee naastgelegen schuren is asbest verspreid geraakt over 200 meter in de windrichting. Het kwam voornamelijk in weilanden terecht. De opruiming kwam voor rekening van de verzekeraar. De gemeente heeft aan de zaak alleen 8 uur werk gehad buiten kantooruren. De kosten hiervan worden geschat op € 800.

Groningen

Op 7 juli 2008 was er een brand in twee naast elkaar gelegen panden waarbij vermoed werd dat asbest was vrijgekomen. De gemeente heeft een onderzoek in laten stellen. De kosten hiervan waren € 200. De eigenaar heeft voor de opruiming gezorgd. Het aantal uren werk voor de gemeente was 7. Er bleek een kleine hoeveelheid asbest vrij gekomen te zijn.

Groot Ammers (gemeente Liesveld)

Op 26 januari 2009 vloog een boerderij in brand waarbij asbest vrij kwam. De omgeving van de boerderij werd uit voorzorg enkele uren afgezet. De verspreiding viel uiteindelijk mee zodat de weg langs de boerderij niet lang hoefde te worden afgesloten. De kosten voor onderzoek en opruiming bedroegen € 3.500. Er heeft ongeveer 15 uur werk in gezeten.

Berlicum (gemeente Sint-Michielsgestel)

Op 14 september 2007 raakte een bedrijvencomplex in Berlicum grotendeels door brand verwoest, waarbij asbest vrijkwam op het terrein en op toegangswegen. De toegang tot het nabij gelegen sportpark werd voor onderzoek en opruiming afgesloten, zodat een aantal sportwedstrijden moest worden afgelast. De gemeente nam dit zelf ter hand. De eigenaar van het pand waar de brand begon zorgde een week later voor opruiming op particuliere terreinen en een deel van het sportpark dat nog niet direct gesaneerd was. De kosten voor de gemeente bedroegen € 22.700. Dit is verhaald op de eigenaar. Het aantal uren werk was berekend op € 5.600 (ongeveer 100 uur).

Purmerend

Op 17 december 2008 woedde er een grote brand in een bouwmarkt in Purmerend, waarbij asbest vanuit het dak neerkwam op het nabijgelegen parkeerterrein. De sanering van dit terrein heeft de gemeente naar schatting € 30.000 gekost. Onduidelijk is hoeveel uren werk de afhandeling de gemeente heeft gekost daar dit niet apart is geregistreerd in het kader van de gehele nasleep van de brand. Ook de brandweer heeft er veel werk aan gehad.

Hattem

Op 1 januari 2008 brak een brand uit in een schuur waarbij asbestdeeltjes verspreid raakten over drie nabijgelegen woningen. Ook verschillende brandweerlieden en omwonenden werden besmet. De brandweer heeft voor opruiming zorg gedragen. De gemeente heeft geen kosten gehad.

Scheemda

In de nacht van 19 op 20 oktober 2008 ontstond brand in twee naast elkaar gelegen loodsen. Bij één van de loodsen kwam asbest vrij. Het ging om een asbestcement dak van 1.250 m². De verspreiding was beperkt tot het terrein waarop de loodsen stonden en een bedrijf er naast. De gemeente legde bestuursdwang op. De saneringskosten bedroegen € 37.500. De gemeente gaat er van uit die kosten te verhalen. Naast deze kosten is naar schatting 40 uren werk voor eigen rekening van de gemeente geweest.

SANERING ASBESTCEMENT DAKEN

Neede (gemeente Berkelland)

Op zondagochtend 11 mei 2008 ontstond een brand in een schuurtje waardoor asbest verspreid raakte over een aantal tuinen van nabijgelegen woningen en een stuk van de openbare weg. De bewoners werd aangeraden die dag zoveel mogelijk binnen te blijven. De gemeente heeft opdracht gegeven tot opruiming. De kosten waren € 10.209 incl. BTW. Het is onduidelijk hoeveel uren werk de gemeente aan de zaak heeft gehad.

Bij deze brand was de stichting Salvage niet betrokken, wat wel het geval was bij een brand op 20 november 2007. Dit gebeurde op initiatief van de brandweer die besloot tot opschaling. De gemeente is er toen amper bij betrokken geweest.

Hoogeveen

Op 25 januari 2009 brak een uitlaande brand uit in een leegstaand garagebedrijf, waarbij asbest vrij kwam. Een 30-tal bewoners van een naastgelegen appartementencomplex moest daardoor hun woning verlaten en kon in de avond niet terug naar huis. Drie personen gingen naar een hotel en een bedlegerige man naar een verpleeghuis. Het schoonmaken van de balkons duurde één tot twee dagen.

De gemeente heeft snel zelf opdracht gegeven voor de sanering van het asbest. De rekening bedraagt inclusief onderzoek naar de verspreiding € 56.000 en er zal worden geprobeerd deze te verhalen. Enkele bewoners hebben rekeningen voor zelf gemaakte kosten ingediend bij de gemeente.

Het aantal uren werk voor ambtelijke diensten is minstens 300 uur en loopt nog door. Er is op de begroting een kostenplaats ingeruimd.

Kwadendamme (gemeente Borssele)

Op 5 augustus 2008 brak een uitlaande brand uit in een loods van een fruitteler waarbij asbest vrij kwam op het omliggende terrein. Daarop stond alleen een huis van de teler dat niet bewoond was.

Een onderzoek naar de verspreiding van asbest is door de brandweer zelf betaald. Het lag ergens tussen 2 à 3000 euro, aldus de brandweercommandant.

Voor de gemeente Borssele is er ergens tussen de 30 en 50 uur werk geweest voor ambtenaren. Daarbij komen materiaalkosten (borden) van € 500 en 10 uur werk voor de dienst orde en veiligheid.

Sliedrecht

Op 26 januari 2008 ontstond een brand in een container bij een dijk die oversloeg op een loods. Het vermoeden bestond dat er asbest was vrijgekomen zodat een onderzoek is ingesteld. Er bleek geen asbest aanwezig te zijn. De rekening van het onderzoek, ongeveer duizend euro, is naar de gemeente gegaan. Voor de gemeente zat hier ook 3x4 uur werk aan.

Nederweert

In de nacht van zondag op maandag 31 december 2007 brak een brand uit in een bedrijf voor constructie- en

plaatwerk. Twee loodsen met asbestcement daken brandden geheel uit. Het openbaar gebied rond het bedrijf werd afgezet en schoon gemaakt. Dat was in een halve dag geregeld. De kosten voor het reinigen van het openbare gebied waren ongeveer € 4.500. Over de kosten voor het privé-terrein zijn geen gegevens bij de gemeente bekend. Alle kosten van de brand zijn door de verzekeraar gedekt.

Hattermerbroek (gemeente Oldebroek)

Op 10 november 2008 brak er brand uit in een dubbele schuur van een voormalige boerderij. De asbest die vrij kwam sloeg grotendeels neer op privé-terrein. Wel hebben politie en brandweer meteen een flink deel van de weg afgezet. De gemeente heeft verder weinig werk om handen gehad. Naar schatting 8 uur. Plus nog kosten voor de brandweer, maar die lopen via de algemene begroting. Over de kosten voor de eigenaar is niets bekend.

Driebergen (gemeente Heuvelrug)

Op 22 september 2008 kwam er brand in een schuurtje bij een woning waarbij asbest op de weg en in zes aangrenzende tuintjes terecht kwam. De weg is voor een halve dag afgesloten voor gemotoriseerd verkeer om te voorkomen dat door wervelingen asbest verder verspreid raakte. De kosten waren voor de eigenaar. De gemeente heeft enkele uren werk gehad met voorlichting, een bewonersbrief en afzettingen.

Westzaan (gemeente Zaanstad)

Op 19 november 2008 vloog een schuur in brand achter een woning waardoor asbest verspreid raakte in tuinen van zes omliggende woningen. Door de gemeente is bestuursdwang uitgeoefend voor de sanering. De kosten waren € 103.980 voor de sanering en € 1.180 voor de inventarisatie. De procedure voor het verhaal van de kosten loopt nog. Tot nu toe is er voor ongeveer 88 uur werk in gaan zitten.

Maasbree

In Maasbree zijn in afgelopen jaren meerdere branden geweest waarbij asbest vrij kwam.

Bij een grote brand in 2005 kreeg de gemeente opruimingskosten van € 149.435. Dit bedrag staat op de jaarrekening 2005. Bij een andere brand in 2006 waren de opruimingskosten voor de gemeente € 114.433, aldus de jaarrekening 2006. Beide bedragen zijn verhaald en betaald.

Door de asbestbranden heeft de gemeente besloten om een speciale verzekering af te sluiten tegen de kosten die ontstaan als asbest vrij komt. Want het is niet zeker of die telkens verhaald kunnen worden. En in de gemeente zijn er nog veel gebouwen die asbestcement daken hebben. Over deze verzekeringskosten wilde de gemeente geen cijfers melden.

In 2007, 2008 en 2009 zijn er ook asbestbranden geweest. Eén op 7 februari 2007 in een café, één op 24 maart 2008 in een schuur van een woonboerderij en één op 11 januari 2009 in een tuinbouwloods.

SANERING ASBESTCEMENT DAKEN

Bij de cafébrand was de eigenaar gesommeerd een erkend bedrijf voor de opruiming te laten zorgen. De eigenaar bleek later het asbest zelf te hebben weggebracht naar een milieustation. Tegen hem is proces-verbaal opgemaakt.

Bij de brand in de woonboerderij kwam asbest op het perceel van de woning en in een paar tuinen van de achtergelegen woningen. De kosten waren voor de eigenaar.

Bij de brand in de tuinbouwloods beliepen de kosten ongeveer € 40.000. Ze waren voor de eigenaar. De gemeente heeft er naar schatting 10 à 15 uur werk aan gehad. Over de betrokken loods is bekend dat het gaat om een dak van ongeveer 300 m². Preventief saneren zou ongeveer € 2.400 gekost hebben (tegen saneringskosten van € 8 per m²).

Maasdriel

In de vroege ochtend van 25 juli 2008 brandde een hooschuur uit in de kern Kerkdriel, waarbij asbest verspreid raakte op de nabij gelegen straat, enkele percelen en een maïsveld. Het dak bevatte ongeveer 100 m² asbestcement. De sanering was voor rekening van de eigenaar. Enkele kosten bleven nog voor rekening van de gemeente, maar daar is de gemeente voor verzekerd. De ambtelijke inzet nam 10 à 15 uur in beslag. De kosten voor het schoonmaken van de openbare weg bedragen rond € 10.000. De kosten voor de inventarisatie waren ruim € 500.

In Maasdriel zijn meerdere asbestbranden geweest. Het jaarverslag over 2001 noemt er vier. Daarna zijn er nog twee branden geweest, waarbij één van circa € 50.000 aan kosten en één van circa € 20.000 (mondelinge mededeling).

In 2003 is vooral met het oog op de risico's van een asbestbrand een nieuwe calamiteiten-verzekering gesloten voor ruim € 6.400 per jaar. De eerdere verzekering was door de verzekeraar opgezegd omdat er te weinig deelnemers waren en de geclaimde schade toenam.

Grootegast (windhoos)

Op 3 augustus 2008 trok een windhoos over een aantal dorpen van de Groningse gemeente Grootegast. Er ontstond een ravage waarbij ook asbestcement daken vernield raakten en stukken asbestcement rond vlogen. De schade aan de gebouwen was door een verzekering gedekt. Het lokaliseren en opruimen van het asbest kwam voor rekening van de gemeente. De kosten voor de gemeente bedroegen in totaal € 10.126,50 (excl. BTW). Het aantal uren werk voor ambtelijke diensten wordt geschat op 150 à 200.

Voorbeelden Milieupool

Een tweetal voorbeelden is nog te vinden op de website van de 'Nederlandse Milieupool', een kenniscentrum van verzekeraars over milieuschade.³

³ Zie; www.milieupool.nl

Asbest komt vrij bij brand

“Een bedrijf waar zuivelproducten worden gemaakt heeft een hooiberg. Daar ontstond hooibroei, en er kwam brand. Het dak van de hooiberg bevatte asbest. De asbestdeeltjes verspreidden zich over het terrein. De kosten van het opruimen van de verontreiniging bedroegen € 58.000,-.

De MilieuSchadeVerzekering vergoedde de kosten van het opruimen.”

Asbestschade door storm

“Het stormt. Het stormt hard! Het dak waait van het kantoorpand. En het dak bevat asbest. De asbestdeeltjes verspreiden zich over het terrein. En dat van de buurman. De buurman is akkerbouwer. Zijn oogst is gedeeltelijk verloren door besmetting met asbest. Een dure storm. Schade door asbest is vaak niet verzekerd. En uit veel aansprakelijkheidsverzekeringen is de milieudekking geschrappt. Gelukkig vergoedt de MilieuSchadeVerzekering niet alleen de kosten van het verwijderen van de asbestdeeltjes, maar ook de kosten van de verloren gegane oogst. Totale kosten: € 7.800,-.”

HOOFDSTUK 2 KOSTEN VAN CALAMITEITEN

Uit de voorbeelden blijkt dat er grote verschillen kunnen zijn in de kosten die optreden als bij een calamiteit asbest vrij komt. Binnen en direct rondom een afgebrand pand zal al veel schade zijn door een gewone brand, met inbegrip van bluswerkzaamheden. Maar soms kan de verspreiding van asbestdeeltjes voor extra schade zorgen. Cruciaal is steeds de vraag hoever het asbest verspreid is geraakt op andere terreinen en in de openbare ruimte, vooral in woongebieden. De meest zichtbare kosten zijn die voor het onderzoek naar de verspreiding (inventarisering) en voor het opruimen. Daarvoor worden rekeningen ingediend door betrokken bedrijven. Een dergelijke inventarisatie kost tussen de 1.000 en 3.000 euro, afhankelijk van de omvang van het onderzoek. Opruimingskosten variëren tussen enkele duizenden euro's en enkele (soms vele) honderdduizenden euro's. Zie daarvoor ook het drietal rekenmodellen van een asbestsaneerder, in de bijlage bij dit rapport.

De gemeente heeft naast acties van brandweer en politie ook eigen taken, zoals voorlichting aan bezorgde burgers en media, opvang regelen van mensen die hun huis niet in kunnen, inschakelen van de GGD en bestuurlijke nazorg. Deze staan beschreven in het asbestprotocol, een handleiding over alle te nemen maatregelen. Het aantal uren werk dat in de gehele afhandeling zit wordt niet overal goed bijgehouden, vooral niet wanneer de gemeente geen bestuursdwang hoeft toe te passen. Ambtenaren komen dan met schattingen, en vermoed kan worden dat er wel eens iets tussendoor glipt. Soms worden de arbeidsuren vertaald in een kostenplaatje, maar dit gebeurt niet uniform. De arbeidsuren kennen geen standaard prijs. Niettemin kan dit landelijk gezien veilig geschat worden op honderdduizenden euro's per jaar. Daarnaast zijn er nog materiaalkosten voor gemeenten.

SANERING ASBESTCEMENT DAKEN

Kosten kunnen ook gemaakt worden terwijl er geen asbest is vrij gekomen. Vermoedens dat er asbest aanwezig is op of in het brandende pand, hoe onzeker ook, doen een gemeente besluiten een onderzoek uit te laten voeren. Als er asbest aanwezig is kan de verspreiding of de hoeveelheid ervan meevallen, maar dat weet men niet van te voren zodat er wel forse maatregelen zijn genomen.

Kosten kunnen ook voor een deel bij de brandweer terecht gekomen zijn en worden betaald uit de reguliere begroting voor de brandweer. In het algemeen heeft de brandweer meer uren werk als er asbest vrij komt of een vermoeden daartoe bestaat. Dit geldt ook voor korpsen uit naburige gemeenten die komen helpen.

Als het om grote bedragen gaat kan een kostenplaats op de begroting van de gemeente worden opgevoerd. Meestal zijn de kosten ondergebracht bij een algemene kostenplaats en daardoor niet zichtbaar in jaarverslagen. Als er problemen ontstaan met het verhalen van kosten moet een gemeente een rechtszaak aanspannen met de nodige kosten vandie en een dergelijke zaak kan worden verloren. Als de eigenaar niet of onvoldoende verzekerd was blijft de gemeente sowieso met de kosten zitten. Enkele gemeenten die meermalen met een asbestbrand te maken hebben gehad en/of een probleem hadden met het kostenverhaal zijn er toe overgegaan een eigen verzekering af te sluiten.

De verspreiding van asbest kan omwonenden treffen die daardoor een tijd hun woning uit moeten. In verzekeringsjargon gaat het om bereddingskosten. Eventuele kosten kunnen wel via een verzekering gedekt worden, maar er is ook ongerief. Dit speelt overigens in het algemeen bij branden; de verspreiding van asbest vergroot het risico in een ruimere omgeving. Hetzelfde geldt voor nabijgelegen bedrijven die getroffen worden. Opschaling van maatregelen bij asbestbranden en de noodzaak van sanering belemmeren voor een tijd de werkzaamheden van een bedrijf. Deze kosten zijn niet altijd of maar gedeeltelijk te verhalen. Het voorbeeld van de brand in Rijssen, waarbij een coulanceregeling is getroffen, spreekt boekdelen. Voor scholen kan dit probleem zich ook voordoen.

Er zijn verder nog verborgen kosten voor omwonenden, bedrijven of voor reizigers als een weg voor sanering wordt afgesloten en er moet worden omgereden.

Het aantal en de aard van de asbestbranden variëren per jaar. Uitgaande van een gemiddeld aantal van 140 asbestbranden die bij Salvage worden gemeld lopen de kosten voor de opruiming van asbest op tot minstens enkele miljoenen euro's. In jaren dat er meerdere grote calamiteiten optreden kunnen de kosten in de vele miljoenen lopen. Daar bovenop komen nog de andere, verborgen, kosten die hierboven zijn genoemd.

Tot slot zijn er de gezondheidsrisico's en daardoor optredende kosten. Bij asbestbranden kunnen mensen besmet raken (vezels ingeademd hebben). De GGD wordt ingeroepen om onderzoek te doen en maatregelen te treffen. Dit gaat vooral om direct betrokkenen, brandweerlieden inbegrepen. Nieuwsgierige toekijkers bij een brand staan daar buiten. Gewoonlijk leest men dan in media dat de volksgezondheid geen gevaar heeft gelopen en dat getroffen mensen en hun kleding zijn ontsmet. Het is heel goed mogelijk dat het klopt, maar het is allerm minst zeker. Want uit de literatuur over de gezondheidsrisico's van asbest blijkt juist dat er geen duidelijk verband is tussen de dosis en het effect er van. Dat wil zeggen dat sommige mensen bij een heel kleine dosis al kanker kunnen krijgen – één vezel kan al fataal zijn.

HOOFDSTUK 3 VERZEKERINGEN, AANSPRAKELIJKHEID, KOSTEN

Voor de betrokkenen is het belangrijk hoe de aansprakelijkheid voor asbestschade is geregeld en wat verzekerbare kosten zijn. Voor het totale beeld is dit minder van belang omdat we de kosten van de schade die met asbest is verbonden moeten afwegen tegen de kosten van preventieve sanering. Toch verdient de aansprakelijkheid enige aandacht omdat aan het verzekeren kosten verbonden zijn die doorwerken in de premies. De eventuele juridische strijd over de aansprakelijkheid is eveneens een extra kostenpost in de asbestproblematiek. Hieronder zal op een aantal aspecten nader worden ingegaan.

Verzeekerbaarheid, premiekosten

Eigenaren van een pand dat door een brand (de meest voorkomende calamiteit) wordt getroffen zijn over het algemeen hiervoor verzekerd. Als er asbest aanwezig is zullen daarvoor extra premiekosten in rekening zijn gebracht, of de eigenaar moet hiervan afgezien hebben. Bij een brand zullen nogal eens anderen –particulieren en bedrijven– mede schade lijden. Hiervoor geldt in beginsel een aansprakelijkheidsverzekering. Bij beide verzekeringen wordt milieuschade steeds meer uitgezonderd en ondergebracht in een aparte verzekering, de milieuschadeverzekering (MSV).

“Het is in verzekeringsland de tendens om asbest niet meer of in beperkte vorm te verzekeren op brandaansprakelijkheidspolissen”. Aldus het VROM-informatieblad ‘Plan van aanpak asbestbrand’ uit 2006 (pagina 109). Voor zover het nog wel gebeurt, gaat het om een aanvullende kostenpost van 10 à 15 % van de premie voor brand-

SANERING ASBESTCEMENT DAKEN

verzekeringen, afhankelijk van het type bedrijvigheid, de omvang van een bedrijf en de hoeveelheid aanwezige asbest. Dan kan eventueel blijken dat het goedkoper is een milieuschadeverzekering af te sluiten die tevens een bredere dekking geeft.

De MSV is in opkomst door de invoering van de Europese Richtlijn Milieuaansprakelijkheid uit 2004 (2004/35/EG). Deze werd in Nederland pas in 2008 omgezet in nationale wetgeving. Veel kleinere bedrijven en instellingen hebben nog niet zo'n verzekering. Volgens een schatting van een verzekeraar had voorjaar 2009 nog minder dan de helft een MSV (mondelinge mededeling).

Eigenaren van panden zijn meestal onvoldoende of helemaal niet verzekerd tegen schade voor anderen door asbest. Dit is vooral het geval bij kleine bedrijven en bij particulieren die een schuur met een asbestcement dak hebben. De schade die anderen lijden kan dan niet of in beperkte mate verhaald worden. Verzekeraars bevelen bedrijven daarom aan zich voor dit risico bij te verzekeren.

Openbare ruimte

De vervuiling van openbare ruimten zal op grond van jurisprudentie voor rekening van de overheid – meestal gemeenten – gesaneerd moeten worden. Dit in het kader van haar 'publiekrechtelijke taak'.

Verhaal is wel mogelijk als de gemeente als eigenaar van verontreinigd eigendom kan optreden en een calamiteit door schuld is ontstaan. Maar het levert weinig op als de vervuiler insolvabel is.

Bij een grote calamiteit zal de gemeente al gauw ook de opruiming op zich nemen van vervuiling van particuliere gebouwen en terreinen binnen de betrokken ruimte. Het is onpraktisch alle particulieren daartoe te sommeren en voor hen even zovele rekeningen op te maken. Van hen kan vaak ook niet verwacht worden dat zij verzekerd zijn tegen de vervuiling door asbest dat door een brand of storm is over is komen waaien. De opruimingskosten komen dan om sociale redenen voor rekening van de gemeente.

Sommige gemeenten hebben een verzekering voor calamiteiten die ook de kosten voor de opruiming van asbest dekt. Zie bijvoorbeeld de gemeenten Maasdriel en Maasbree in hoofdstuk 1.

Over de omvang van de geleden schade kan getwist worden. Bij asbestschade ligt dit heel gevoelig omdat de kosten er van hoog kunnen oplopen als door omstandigheden veel vezels verspreid geraakt zijn op naburige percelen en panden. Daarbij komt dat vastgesteld moet worden hoe ver verspreiding heeft plaats gevonden. Dit doet een daartoe gespecialiseerd bedrijf, dat met een rijdend laboratorium onderzoek doet naar de verspreiding, en na sanering het gebied 'vrij' geeft. Als er later nog iets gevonden wordt is dat al gauw pech voor de eigenaar van

het afgebrande pand of voor de gemeente. Het onderzoeksbureau kan aangesproken worden op een verkeerd oordeel, maar dat is lastig te bewijzen omdat er ook zwerfafval in het spel kan zijn. Het komt dan ook voor dat de later gevonden resten zonder bescherming worden weggebracht of gedumpt. Dit speelt vooral in landbouwgebieden.

Bij een brand waarbij asbest verspreid is geraakt over publieke ruimten, zoals wegen en woongebieden zal de gemeente snel zelf besluiten een saneringsbedrijf in te schakelen, of de eigenaar per direct daartoe te sommeren. Deze bestuursdwang is ook een mogelijke bron van conflicten met de eigenaar en/of met diens verzekeraar. De eigenaar kan menen dat hij het zelf had kunnen laten doen voor een lagere prijs. Er volgt dan een juridische strijd, waar kosten aan verbonden zijn.

Juridische strijd

De aansprakelijkheid is een diffuus terrein. Rechterlijke uitspraken kunnen onderling verschillen. De invoering van de Europese Richtlijn Milieuaansprakelijkheid brengt wel wat meer helderheid daar ze duidelijk uitgaat van het principe van de vervuiler betaalt. Maar er is nog geen jurisprudentie over dit punt. Enkele rechtszaken in het verleden hebben bijzondere aandacht gekregen.

1.

Op 8 april 1996 vond een grote brand plaats bij een bedrijf in Almelo waarbij asbest onder andere verspreid raakte in een woonwijk, wat pas drie dagen later opgemerkt werd. De opruimingskosten bedroegen f 607.346,26 (€ 275.609,89). De gemeente wilde dit verhalen op het bedrijf omdat het geweigerd had de opruiming te regelen. De rechtbank in Almelo wijst dit toe, maar het bedrijf gaat in hoger beroep bij het gerechtshof in Arnhem en wint. Hiertegen gaat de gemeente in cassatie. Uiteindelijk komt er een uitspraak van de Hoge Raad op 15 juni 2001 dat het bedrijf in het gelijk stelt. De proceskosten bedragen f 4.952,20 (€ 2.247,21).

De kern van het verhaal is dat de gemeente handelde naar een publiekrechtelijke taak, dat de opstallen op zich niet gebrekkig waren en de aanwezigheid van asbestcement daken was toegestaan. Een onduidelijk element is de Wet Milieubeheer, die overigens niet in stelling was gebracht door de gemeente.

2.

In de nacht van 17 op 18 september 1997 woedde er een grote brand in een voormalige veilinghal in de gemeente Wateringen, waarbij asbest verspreid raakte over een woonwijk en een sportveld. De gemeente nam maatregelen voor de sanering en wilde de kosten f 274.843,97 (€ 124.781,76) verhalen op de eigenaar. De eigenaar stelt dat de gemeente verantwoordelijk is volgens de brandweerwet en de rampenwet, en er overdreven maatregelen zijn getroffen. De risico's zijn ook onverzekerbaar. De gemeente verliest de zaak bij de bestuursrechter en gaat

SANERING ASBESTCEMENT DAKEN

in beroep bij de rechtbank in Den Haag. Deze wijst het beroep af en dan gaat de gemeente in cassatie. De Hoge raad verwerpt het beroep op 7 november 2003. De proceskosten zijn € 4.681,34.

Strekking: de eigenaar heeft niet verwijtbaar gehandeld en kan daarom niet de kosten van de opruiming toegeschoven worden.

3.

Op 13 oktober 2002 vond een grote brand plaats in een vestiging van supermarkt Konmar in Eindhoven. Daarbij raakte asbest dat van het dak afkomstig was, verspreid over het eigen terrein, over een aantal woningen en tuinen en over openbare ruimte. De gemeente gaf opdracht tot sanering van de woningen, tuinen en openbare ruimte, maar liet de eigenaar zorgen voor het eigen terrein. Enige tijd later werden de getroffen plaatsen asbestvrij verklaard. Rond 11 november werd ontdekt dat nog meer tuinen besmet waren geraakt, mogelijk door het opwaaien van asbest van het terrein rond de supermarkt dat wat later was gesaneerd. Na inspectie werd opnieuw sanering opgedragen. De kosten waren in totaal € 202.647,56. Over beide saneringen ontstaat een conflict dat voor de rechter wordt uitgevochten. De gemeente verliest beide rechtszaken en wordt veroordeeld tot betaling van de proceskosten van in totaal € 14.460. De centrale overweging van de rechtbank is dat het ging om een publieke taak van de gemeente.

4.

Op 7 maart 2003 brandt in Stompwijk (gemeente Voorburg-Leidschendam) een schuur af waarbij asbest in de omgeving terecht komt. De eigenaar schakelt een saneringsbedrijf in, naar eigen zeggen na een mondelinge opdracht van de gemeente. De kosten – € 9.896,10 – worden vergoed door verzekeraar Achmea, maar die gaat naar de rechter met de eis dat de gemeente de rekening terugbetaalt. Zij zou ten onrechte gesteld hebben dat de eigenaar het saneringsbedrijf moest inschakelen, en zich zo hebben ‘verrijkt’. Gewezen wordt op de uitspraken van de Hoge Raad van 15 juni 2001 en 7 november 2003. De gemeente beroept zich er op dat er geen noodzaak tot urgent optreden bestond en het daarom geen publieke taak was. De rechtbank in Den Bosch stelt Achmea in het gelijk. De gemeente gaat in hoger beroep bij de rechtbank in Den Haag. Deze stelt in de zitting van 4 oktober 2007 dat uit de wetgeving geen algemene verplichting voor de gemeente voortvloeit tot het uitvoeren van asbestsaneringen als er geen acute noodzaak is. Aan de andere kant mag de eigenaar geen hinder toebrengen aan naburige percelen. Het eerdere vonnis wordt daarom vernietigd. De proceskosten zijn € 2.695,93.

Bij alle voorbeelden ligt er een probleem in de toepassing van diverse wetten. In een hoger beroep en bij cassatie speelt ook mee welke artikelen eerder door eiser en verweerder in stelling zijn gebracht. De juridische strijd wordt vooral aangegaan als het om hoge kosten gaat die al of niet verhaald moeten worden. De vier voorbeelden laten daarbij tevens zien dat de juridische kosten niet verwaarloosbaar zijn. Want boven de genoemde bedragen voor

de proceskosten moet men ook de voorbereidingen voor de procesgang meetellen. Het gaat dan om veel uren van goed betaalde functionarissen en advocaten.

HOOFDSTUK 4 PREVENTIEVE SANERING EN ZONNEDAKEN

Er zijn nog tientallen miljoenen vierkante meters asbestcement daken in Nederland. Een exacte berekening is in het kader van dit onderzoek niet te maken. De schatting is gebaseerd op het historisch onderzoek 'Asbest in kaart' uit 2005 en een onderzoek van Arcadis 'met energie uit je dak' in opdracht van de provincie Friesland. Alleen al in Friesland is ongeveer 4,8 miljoen m² asbestcement dak aanwezig. In de regio west Friesland (Noord Holland) was dat in 2005 nog 595.000 m². Het waren er oorspronkelijk veel meer, maar er zijn al heel wat panden met asbestcement daken gesloopt of door een calamiteit verwoest.

De daling van het aantal boerenbedrijven speelt hierbij mee. Bij schaalvergroting worden immers nieuwe stallen of schuren gebouwd.

Het verschil in omvang per dak en in ligging van een pand maakt dat de kosten van sanering niet voor elk dak hetzelfde zijn. Ruwweg kan men uitgaan van een prijs van € 10 per m², inclusief transport en eindverwerking.

Hiertegenover staat voor de eigenaren dat ze een dak hebben dat weer langer mee kan en dat ze een jaarlijkse besparing krijgen op verzekeringskosten die de asbestrisico's moeten dekken.⁴ Dit laatste geldt ook voor panden die sloopprijs zijn. Er is verder een belangrijke besparing voor anderen die last kunnen krijgen van een calamiteit, vooral gemeenten. Zie daarover meer in hoofdstuk 1.

⁴ De vervangingswaarde neemt wel iets toe daar daken van asbestcementplaten goedkoop waren.

SANERING ASBESTCEMENT DAKEN

Bij de jaarlijkse kosten van asbestcalamiteiten gaat het met een voorzichtige schatting, op basis van bovenstaande, al snel om tenminste 10 miljoen euro. Daarbij moet ook nog aan andere, onbekende uitgedrukte kosten gedacht worden. Zoals de verborgen kosten voor urenzet ambtenaren, materiaalinzet, gezondheidszorg, communicatie en nazorg, kosten voor tijdelijk verblijf elders en de kosten die gemaakt worden voor kostenverhaal via de rechter.

Een nieuw perspectief bestaat in de vervanging van asbestcement daken door daken die uitgerust zijn met zonnepanelen. De initiële kosten van deze daken liggen wel hoger dan die van gebruikelijke daken, maar het levert besparingen op in de kosten van het energieverbruik. Bij een flink oppervlak en relatief weinig eigen gebruik kan zelfs stroom geleverd worden aan het net. Het past ook in het beleid van de overheid om in zonne-energie te laten investeren.

Op dit moment is er een initiatief in Drenthe en Groningen voor subsidie aan boeren in de veenkoloniën om asbestcement daken te vervangen door zonnedaken. Een proefproject met € 130.000 is in november 2008 ingesteld met als uitgangspunt dat boeren € 5.500 aan subsidie krijgen voor deze vervanging. Volgens de schatting van de provincie zou dat bij een dak van 1.000 m² op een tegemoetkoming in de saneringskosten neerkomen van 45 %. Voor het proefproject hebben zich inmiddels 18 boeren ingeschreven die samen voor 7 miljoen willen investeren in zonnedaken.

Het laat zien dat er belangstelling bestaat, maar de omvang van het project is nog beperkt.

Bij preventieve sanering doemt de vraag op of er voldoende capaciteit is om op grote schaal hiertoe over te gaan. Volgens een directeur van een saneringsbedrijf is die capaciteit er. Naar zijn schatting werken ongeveer 4.500 mensen in de asbestbranche. Met de beschikbare machines kan ongeveer duizend vierkante meter per dag gesaneerd worden. Volgens zijn indruk is er in totaal ook voldoende ruimte op stortplaatsen. Het kan natuurlijk wel helpen als de techniek van de destructie van het gestorte asbest verder wordt ontwikkeld en goedkoper wordt.

CONCLUSIE

Er is alle reden om preventief asbestcement daken te saneren.

Er zijn in Nederland nog miljoenen vierkante meters asbestcement dak. Gezien de leeftijd van die daken mag worden verondersteld dat ze aardig aan het verweren zijn. Uit internationaal onderzoek dat is verzameld door TNO blijkt dat bij verwerking jaarlijks ongeveer 3 gram asbestvezels (≤ 5 micron) per m^2 vrijkomt. Dat zou in Nederland neerkomen op meerdere tonnen asbestvezels per jaar. Dat verdwijnt deels met het regenwater in de goot waar het niet veel kwaad kan. De rest verwaait over de omgeving of zit vast in het mos dat op de daken groeit. Dit mos laat in droge tijden echter ook los van het dak en dan worden de vezels alsnog verspreid. Dit probleem kan men tijdelijk verhelpen door het dak te impregneren. Maar dat levert op de keper beschouwd uitstel op van saneringskosten die toch ooit gemaakt moeten worden. En een coating helpt niet tegen de in dit rapport besproken calamiteiten. Men moet dus kosten blijven maken voor verzekeringen of de risico's door gebrek aan financiële draagkracht af willen wentelen op de lokale omgeving en de gemeente. Die leiden dus schade of moeten zich zelf daar tegen verzekeren. En de kosten van een faillissement komen ook ergens op het bordje van de gemeenschap.

Daarnaast zijn er jaarlijks gemiddeld 140 tot 150 calamiteiten als brand, storm en windhozen waarbij asbestvezels van daken vrijkomen. Gelukkig gaan lang niet alle panden met asbestcement daken in vlammen op. Maar als het gebeurt kunnen de kosten behoorlijk oplopen en is er ook veel niet in geld uit te drukken overlast voor de omgeving. De kosten lopen op omdat een calamiteit onverwachts gebeurt. Het asbestcement raakt in grote of kleine brokken verspreid en ook asbestvezels kunnen vrij rondzweven. Opruiming kost daarom veel tijd en kan

SANERING ASBESTCEMENT DAKEN

nodig zijn op andere tijden dan in de normale arbeidsuren. De arbeidskosten lopen daarom hoog op. Ook is inzet nodig van speciale apparatuur.

Preventieve sanering is daarom hoe dan ook per geval altijd veel goedkoper. Dan kan men de opruiming van te voren plannen en zit het materiaal op één plek bijeen. Daarbij is overigens nog wat te winnen aan efficiency als in de voorbereidingstijd de procedures in gemeenten slimmer worden ingericht.

Bekijkt men de bovengenoemde kosten van jaar tot jaar – zoals in begrotingen gebruikelijk is – dan lijkt uitstel van sanering voorlopig nog goedkoper. Maar na een beperkt aantal jaren gaat dit beeld al kantelen. Tegenover de eenmalige kosten van sanering staan de terugkerende kosten van verzekeringen en de gevolgen van een calamiteit voor anderen. Met daarbovenop nog de risico's voor de volksgezondheid. Het verdient daarom aanbeveling zo snel mogelijk door de zure appel van de saneringskosten heen te bijten met het oog op de voordelen op de langere termijn.

Daarbij helpt het dat veel daken geschikt kunnen worden gemaakt voor het installeren van zonnepanelen. De initiële kosten hiervan betalen zich later uit, zeker als een beroep wordt gedaan op de SDE-regeling die plaatsing van zonnepanelen financieel ondersteunt. Voor veel eigenaren zijn de vervangingskosten echter een grote hindernis. De overheid doet er daarom goed aan een subsidie of een goedkope lening ter beschikking te stellen om asbest te verwijderen. Initiatieven hiertoe van lagere overheden zoals in Drenthe kunnen als voorbeeld dienen en uitgebreid worden tot heel Nederland.

Het levert werkgelegenheid op en stimuleert de duurzame economie door grootschalige productie van zonnepanelen in Nederland. En tenslotte draagt het wezenlijk bij aan het behalen van de doelstelling van 20% duurzame energie opwekking in 2020.

Samenvattend stellen wij het volgende voor:

- Stel een landelijke asbestatlas op. Waarin gemeenten verplicht nader onderzoek uitvoeren naar de exacte locaties en ouderdom van asbestcement daken in Nederland, zowel in landelijk gebied, op industrieterreinen als binnen de bebouwde kom. De asbestatlas kan digitaal actueel worden.
- Laat nader onderzoek uitvoeren naar het vrijkomen van vrije asbestvezels van asbestcement daken via regenwater, in de lucht en via loswaaiend mos. De gezondheidsraad werkt aan een advies om de normen voor asbest bij te stellen. Ter beoordeling van de risico's van vrijkomende vrije asbestvezels van asbestcement daken is nader onderzoek naar de verspreiding van asbestdaken in Nederland hard nodig. Zeker de risico's van verspreiding via het mos worden tot op heden ernstig onderschat.
- Stel een verbod in op asbestcement daken per 2020. Dit als stok achter de deur om aan te zetten tot sanering van de daken.
- Stel een asbestfonds op voor preventief saneren van asbestdaken. De kosten mogen geen argument zijn voor eigenaren om het dak van asbestcement niet te verwijderen. Een bijdrage van tenminste 50% van de kosten lijkt in de praktijk voldoende om tot saneren over te gaan. Pak de daken gefaseerd aan, te beginnen met de oudste daken. De hoogte van het fonds is afhankelijk van het aan te pakken oppervlakte dak en is vast te stellen analoog aan de wijze waarop de budgetten voor de saneringronden van asbestwegen en paden.⁵
- Stel als proefproces de producenten op grond van de Europese Recall-richtlijn verantwoordelijk voor het terughalen van de asbestcement daken. Dit kan vertaald worden in een verplichte bijdrage aan het asbestfonds en de verplichting het asbestcement zo hoogwaardig mogelijk binnen Nederland te verwerken.
- Beveelt aan de preventieve sanering van asbestcement daken te stimuleren door tegelijkertijd de mogelijkheid te bieden voor een subsidie op plaatsing van zonnepanelen. De budgetten voor 'wind op land' uit de SDE worden niet volledig benut. Een deel van dat geld kan beter besteed worden voor de aanschaf van zonnepanelen, in combinatie met de sanering van asbestcement daken.
- Beveelt aan de bouw van nieuwe thermische technieken voor asbestrecycling mogelijk te maken, door garant te staan voor aanbod van de te saneren asbestcement daken. Dit in relatie tot de door de Tweede Kamer aangenomen voorstel dat thermische verwijdering ook daadwerkelijk de minimumstandaard wordt (zie bijlage 1). De bouw van voldoende capaciteit voor deze technieken wordt momenteel belemmerd door de wettelijke minimumstandaard 'storten'. Storten is voorsnog goedkoper dan recyclen. Die uitwijkmogelijkheid maakt het voor marktpartijen financieel te onzeker om in de nieuwe technieken te investeren.

⁵ Citaat uit brief van de minister met Kamerstuknummer 30015 Nr. 33 over de Voortgang bodemsanering van 16 juni 2009: "Indien een zogenaamde recallverplichting kan worden geëffectueerd zou dit een aanzienlijke verruiming van de mogelijkheden betekenen. In de tweede plaats zou bij het terugnemen van produkten en afvalstoffen door Eternit gebruik gemaakt worden van de bij het bedrijf aanwezige expertise in het omgaan met deze stoffen hetgeen een goede zaak is bij het verwijderen van het materiaal. Hoewel de Europese regelgeving aanknopingspunten lijkt te bieden, is er nog geen jurisprudentie over het terugnemen van afvalstoffen. In de gesprekken met Eternit heeft het bedrijf afwijzend gereageerd".

BIJLAGE 1

Tweede Kamer der Staten-Generaal

2

Vergaderjaar 2008–2009

30 872

Landelijk afvalbeheerplan

Nr. 30

MOTIE VAN HET LID POPPE C.S.

Voorgesteld tijdens het Notaoverleg van 20 april 2009

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

constaterende, dat de capaciteitsuitbreiding van thermische verwerking van het schadelijke asbest niet van de grond komt zolang storten de minimumstandaard voor asbest is;

van mening, dat het goede het betere niet in de weg moet staan;

verzoekt de regering om het Landelijk afvalbeheerplan 2009–2021 zodanig te wijzigen dat thermische verwerking van het jaarlijkse aanbod aan

asbest ook daadwerkelijk de minimumstandaard wordt,
en gaat over tot de orde van de dag.

Poppe
Vendrik
Neppérus
Vietsch
Samsom
Wiegman-van Meppelen Scheppink

KST130114
0809tkkst30872-30
ISSN 0921 - 7371
Sdu Uitgevers
's-Gravenhage 2009

Tweede Kamer, vergaderjaar 2008–2009, 30 872, nr. 30

BIJLAGE 2

Voorbeelden kostenberekening van asbestsanering bij branden.

De kosten van een opruiming bij een calamiteit hangen sterk af van de omvang van de calamiteit. Hoe hoog de kosten kunnen zijn en welke posten daarin een rol spelen is te zien in onderstaande drie voorbeelden van een firma in 2008.

Voorbeeld 1

Omschrijving				
<i>kleine brand in onbewoond gebied met ca 25 m² golfplaat, verspreiding ca 750 m², opruimen met handpicking.</i>				
Kosten in Euro's	Eenheid	Aantal	Kosten per eenheid	Totaal
asbestinventarisatie	stuks	1	550	550
schrijven werkplan en doen van de meldingen aan a.i en c.i en gemeente	stuks	1	150	150
DTA	uur	16	45	720
saneerders	uur	32	39	1.248
Deco-unit	dag	2	100	200
klein materieel	dag	2	75	150
gebruik materiaal zoals: afzetlint, inpakzakken, containerzak, tape, folie	stuks	1	250	250
stortkosten	kg	750	0,1	75
aan/afvoer container	stuks	1	175	175
visuele inspectie	stuks	2	175	350
Totaal (excl. BTW)				3.868

SANERING ASBESTCEMENT DAKEN

Voorbeeld 2

Omschrijving				
<i>Brand bedrijf met ca 200 m² golfplaat verspreid over ca 15.000 m² in dorp met bebouwing. Rondom opruimen tuinen en daken en openbare weg.</i>				
Kosten en Euro's	Eenheid	Aantal	Kosten per eenheid	Totaal
asbestinventarisatie	stuks	1	3.000	3.000
schrijven werkplan	stuks	1	150	150
DTA	uur	80	45	3.600
saneerders	uur	280	39	10.920
Deco unit	dag	10	100	1.000
gebruik klein materieel zoals stofzuigers, ladders, steigers	stuks	5	150	750
materiaal	stuks	1	750	750
stortkosten	kg	4.500	0,1	450
visuele inspecties	stuks	20	175	3.500
aan/afvoer container	stuks	1	175	175
projektleider	uur	25	60	1.500
keet en toilet	dag	5	125	625
Totaal (excl. BTW)				26.420

Voorbeeld 3

Omschrijving				
<i>Brand in boerenschuur met ca. 1.000 m² golfplaat, harde wind en een groot verspreidings gebied over weilanden, andere boerderijen. Opruimen door handpicking en mobiele kraan.</i>				
Kosten en Euro's	Eenheid	Aantal	Kosten per eenheid	Totaal
asbestinventarisatie	stuks	1	3.000	3.000
DTA	uur	80	45	3.600
saneerders	uur	320	39	12.480
Deco-unit	dag	20	100	2.000
materieel	dag	10	150	1.500
materiaal	stuks	1	1.500	1.500
mobiele kraan	uur	40	75	3.000
stortkosten	ton	25	100	2.500
ritten vrachtauto	stuks	6	175	1.050
visuele inspectie's	stuks	5	175	875
projektleider	uur	20	50	1.000
werkplan	stuks	1	150	150
Totaal (excl. BTW)				32.655

SP.